

Syddansk Universitet

Det Ny Merino

#9

Institut for Sprog og Kommunikation

En verden af viden

Mie Brandi

September 2016

ISSN: 2445 – 6764

Copyright ©

Artiklen må bruges og genbruges under Creative Commons licens BY-NC-ND, hvilket betyder, at den må gengives og spredes elektronisk eller på anden måde, hvis det sker med klar kildeangivelse og/eller med link tilbage til den pågældende gengivelse.

Redaktion: Flemming Smedegaard & Iben Malthe Roldsgaard

Præsentation af forfatteren

Mie Brandi

Cand. Mag. I International Virksomhedskommunikation, Syddansk Universitet

En verden af viden

Mie Brandi

Abstract

This paper explores the possibilities of developing a multiparadigmatic approach to research and theory of science within the setting of International Business Communication at University of Southern Denmark. Within the parameters of dialectics, holism and pragmatics and with the inspiration from the theories of Gareth Morgan (1979, 1983, 2006), Ralph Stacey (2011) and Jacob Mey (2001) the idea of regarding theory of science as metaphors is unfolded.

The study argues that to ascertain this uniqueness and broaden its relevance it is beneficial for International Business Communication to work purposefully with a multiparadigmatic approach to research and theory of science. With inspiration from Morgan's metaphor analysis (2006) and discussions about the importance of recognizing the high degree of complexity within the fields of study, the idea of approaching research and theory of science as metaphors is unfolded.

This study suggests using a multiparadigmatic approach that sees theories of science as metaphors that need to be combined in order to reach more nuanced conclusions reflecting the complexity of the research objective. The approach relies on the mechanisms of pragmatism in order to choose the most relevant theories for the specific study, and it operates within the frame of dialectics when confronted with opposing data to gain insight from both ends of the spectrum.

It is concluded that the presented multiparadigmatic approach to research and theory of science could be beneficial to both students and researchers working with International Business Communications. Since this approach demands a broad knowledge of different paradigms it could be used as a pragmatic introduction to theory of science while at the same time giving the students a sense of the subjects practical use. At the same time, it would allow researchers to conduct very flexible studies within a large field of study thus ascertaining the uniqueness and relevance of International Business Communication.

Introduktion

Studiet i International Virksomhedskommunikation (IVK) er i et forskningshistorisk perspektiv et nyt fag inden for den humanistiske disciplin. Med bare 10 år bag sig på Syddansk Universitet har faget allerede opnået stor popularitet blandt ansøgere på de humanistiske uddannelser (KOT 2015). At faget er relativt nyt betyder også, at det endnu ikke har sit eget videnskabsteoretiske fundament at arbejde ud fra. Derfor undervises der bredt i de humanistiske traditioner inden for videnskabsteori uden at forholde undervisningen specifikt til IVKs genstandsfelt. I forskningen inden for IVK udfoldes også en bred vifte af videnskabsteoretiske traditioner og tilgange, hvorfor feltet kan opfattes som fragmenteret og uden sammen

Dette fragmenterede udtryk fremkommer, fordi humanistisk videnskabsteori er et komplekst felt af både divergerende og konvergerende teorier. I den klassiske, skriftlige fremstilling af humanistisk videnskabsteori får man nemt en oplevelse af, at det er nødvendigt at vælge en retning, et paradigme, og derefter følge dette paradigme stringent i sin forskning. I læsningen og undervisningen får man en oplevelse af, at humanistisk forskning kan deles op i paradigmatisk kasser, hvori ens egen forskning let vil kunne indplaceres.

Min overbevisning er, at fremstillingen af videnskabsteorien som naturligt inddelt i definerbare paradigmer fremkommer i et forsøg på at forenkle og overskue det komplekse virvar, som er det humanistiske genstandsfelt. Nogle undervisere og forskere ender derfor med at abonnere fast på enkelte paradigmer i den humanistiske videnskabsteori. Dette kan hjælpe forskeren med at fokusere og nærstudere et genstandsfelt, og det bidrager ikke mindst med en validitet i forskningen, således at denne ikke blot fremstår som rent subjektive postulater uden en ekstern referenceramme. Som forskere opdrages vi gennem litteratur og metateori til at vælge paradigme og søge den objektive og endelige sandhed om vores genstandsfelt. Den humanistiske videnskabsteoris historie har fra starten forsøgt at forstærke dette på grund af en overbevisning om, at de naturvidenskabelige metoder er den eneste ægte form for videnskabelighed – hvad der tydeligst ses i positivismens kamp for at tilpasse humanistisk forskning til naturvidenskabelige metoder. Selvom der løbende, og især inden for de nyere videnskabsteoretiske strømninger såsom socialkonstruktivisme og postmodernisme, er sket et brud med denne tanke om paradigmatilbedelse og objektiv forskning inden for humaniora, så har man stadig en fornemmelse af konservatisme på de humanistiske fakulteter. Mange forskere er måske meget pragmatiske i deres praktiske forskning, men fastholder man, at man arbejder multiparadigmatisk og tværdisciplinært uden at ville kaldes det ene eller det andet, så kan man som forsker hurtigt blive stemplet som værende eklektisk. Det er altså ikke altid velset at bevæge sig inden for flere forskellige og måske endda modstridende paradigmer, og man risikerer som forsker, at ens forskning ikke findes valid, når den vurderes i forskningsfællesskaberne.

Selvom et videnskabsteoretisk paradigme i mange tilfælde kan være med til at fokusere og give validitet til forskningen, så er denne konservatisme ikke entydigt gavnlig for forskningen, da den i mange tilfælde skaber blinde pletter og en forudindtaget holdning til et genstandsfelt hos den enkelte forsker. Dette bevirker, at forskerens blik for nye genstandsfelter, teorier og metodiske tilgange bliver forsnævret, og dette kan på den lange bane føre til, at en forskers arbejde begrænses. Dette sker, når en

forsker fanger sig selv i et bestemt paradigme og bliver ude af stand til at se genstandsfelter fra andre vinkler end den foretrukne. Konservatismen begrænser også udviklingen inden for det humanistiske felt, hvis det kun er den klassiske videnskabsteori, som anses som valid. Dette vil forhindre udviklingen af nye og måske bedre tilgange til den humanistiske forskning, som allerede nu trues af, at mange interessenter uden for universiteterne stiller spørgsmålstegn ved humanioras bidrag til samfundet. Det er derfor vigtigt, at konservatisme, traditioner, paradigmatilbedelse og frygten for eklekticisme ikke får lov til at begrænse eller forhindre udviklingen inden for humanistisk forskning og videnskabsteori.

Da den humanistiske forskning har vores komplekse menneskeliv som genstandsfelt, virker det modstridende, at humanistiske forskere lader sig selv begrænse af traditionerne med at hellige sig selv et begrænset udvalg af paradigmer. I stedet er det min hypotese, at vi som forskere i en kompleks verden er nødt til som minimum at kende til et bredt udvalg af paradigmer inden for videnskabsteoriene. Og derudover bør vi måske endda være i stand til at arbejde holistisk og dialektisk med denne indsigt, således at vi bliver i stand til at belyse komplekse genstandsfelter fra mere end blot én vinkel. Det er min hypotese, at der inden for humaniora ikke findes en objektiv sandhed, men at forskningsresultater derimod altid afstedkommes af forskerens subjektive oplevelse af og interaktion med genstandsfeltet. Derfor er det også utopisk at tro, at man med en snæver tilgang til paradigmer kan opnå den sande og objektive viden om et genstandsfelt, og derfor er det en ulempe at begrænse sin faglige indsigt. Derimod kan flere perspektiver give os en større indsigt i et givent genstandsfelt og en mere favnende viden, og forskellige paradigmer vil samtidig gøre en forsker i stand til at argumentere endnu mere sagligt for specifikke til- og fravalg i forskningen. Derudover vil en multiparadigmatisk tilgang også bidrage til at åbne op for tværfagligheden inden for humaniora og måske endda bidrage til, at humaniora ikke længere anses som en disciplin, der ikke skaber brugbare resultater for samfundet.

Min tanke om den mere holistiske og pragmatiske tilgang til humanistisk forskning er derfor også inspireret af kravet om humanioras fornyelse, således at vi som humanistiske forskere kan blive bedre til at bidrage aktivt til det danske erhvervsliv og samfund. Hvis vi som forskere bliver bedre til at træde ud af vores trykke rammer og bliver bedre til at overskue flere, komplekse teorier, således at vi kan samarbejde mere holistisk og pragmatisk med erhvervslivet, så er det min hypotese at både virksomhederne og universiteterne vil få et større udbytte af vores arbejde.

Disse indledende tanker har derfor inspireret følgende problemformulering:

Problemformulering

Hvilken betydning har IVKs komplekse og multifacetterede genstandsfelt for udviklingen af en grundlæggende videnskabsteoretisk tilgang inden for faget? Hvilken betydning har humanistisk videnskabsteorihistorie og undervisningen i videnskabsteori på IVK for denne udvikling?

Hvordan kan en multiparadigmatisk tilgang til videnskabsteori udfoldes inden for rammerne af IVK, og hvordan kan arbejdet med en multiparadigmatisk tilgang bidrage til, at IVK kan forblive et relevant, humanistisk fag både inden for universitetsverdenen samt i samfundet som helhed?

Den humanistiske identitet i IVK

Ser man på studiets korte historie, har IVK rødder i både erhvervsprog og virksomhedskommunikation. Studieleder Flemming Smedegaard understreger, at det IVK, vi kender i dag, er et fuldblods humanistisk studie, til trods for et fagområde som også ofte studeres på de samfundsvidenskabelige studieretninger. I de følgende to afsnit vil jeg uddybe, hvor denne humanistiske identitet skinner særligt igennem på IVK og adskiller studiet fra andre samfundsvidenskabelige studier med lignende fagområder. Denne redegørelse er baseret på samtaler med studieleder Flemming Smedegaard.

Smedegaard understreger, at det især er vores tilgang til fagområdet, som vidner om, at vi er humanister. Han beskriver, hvorledes en IVK-uddannet typisk vil observere og analysere de enkelte individer og deres interaktion i en organisation, hvorimod en studerende fra en samfundsvidenskabelig uddannelse typisk vil have en tendens til at arbejde med de overordnede strukturer, rammer og styringsmekanismer i en organisation. Det er altså IVKs tilgang til forskningen i organisation og kommunikation, hvori vi gerne sætter mennesket og individet i centrum, som adskiller IVK fra lignende samfundsvidenskabelige studier.

Denne skelnen er naturligvis meget vag, og som Collin & Køppe (2014) også skriver, så er denne skelnen mellem videnskabelige discipliner arbitrær og menneskeskabt – det er noget, vi som forskere overfører på vores fagområder (15-16). Særligt mellem humanvidenskaberne og samfundsvidenskaberne kan denne skelnen være utydelig, og mange fagområder overlapper. Når det alligevel er muligt og anvendeligt at lave en sådan skelnen mellem samfundsvidenskab og humanvidenskab, skriver Collin & Køppe (2014), så er det fordi, de to forskellige videnskaber har forskellige beskrivelsesniveauer – hvad jeg selv ville kalde perspektiver (afsnit 5.1.1). Inden for samfundsvidenskaberne kan det i flere tilfælde, for eksempel i økonomiske studier, være praktisk at kunne beskrive samfundsmekanismer uden at skulle inkludere data, som tager højde for det enkelte individ, selvom den virkelighed, som forskeren beskriver, består og skabes af individer, uanset om de indgår i eller udelades fra forskerens metodik og sprog (Collin & Køppe 2014, 16). Modsat vil de overliggende samfundsstrukturer og mekanismer, som for eksempel økonomiske systemer, stadig være en del af virkeligheden, selvom vores perspektiv som humanistiske forskere hellere fokuserer på individerne og deres interaktioner.

Dette valg af perspektiv er også med til at forme vores teorier, metodikker og vores sprogbrug. Det er altså med til at danne grundlag for vores ontologiske og epistemologiske overbevisninger, som vi igen skal tage højde for, når vi arbejder med at udvikle en grundlæggende videnskabsteori for studiet i International Virksomhedskommunikation.

Den humanistiske identitet er dybt forankret i IVK studiet til trods for, at studiet opstod i kombination med et fagfelt, som slet ikke arbejdede med videnskabsteori, og til trods for at IVKs fagområde ofte studeres på samfundsvidenskabelige studieretninger.

Ud over det valgte perspektiv er også en anden grundlæggende antagelse på IVK studiet med til at understrege den gennemgående humanistiske identitet. Her tænker jeg især på ideologien om altid at være kritisk reflekterende i alt, hvad man foretager sig som både forsker og studerende.

Denne kritiske refleksion er også et element, som er bragt ind i IVK gennem Flemming Smedegaards tidlige involvering med erhvervsprog. Før han begyndte som underviser på erhvervsprog, var videnskabsteori og en refleksion over egne handlinger og antagelser slet ikke et element på studiet. Men med udviklingen af erhvervsprog henover kurserne i virksomhedskommunikation til det IVK, vi kender i dag, blev det humanistiske grundlag lige så stille mere udbygget og solidt.

Smedegaard belyste selv den store forskel, en reflekterende tilgang kan have på selv et studie som grammatik, med et eksempel hvori han selv blev oplyst om, hvor stor forskel der var på tysk grammatik alt efter, om man opfattede faget som en redskabsdisciplin eller en erkendelsesdisciplin. Situationen opstod, idet Smedegaard ønskede at arbejde med samdrift af sprogfagene på humaniora, negot og erhvervsprog, hvor han argumenterede, at der i hans øjne ikke kunne være den store forskel på undervisningen i tysk grammatik alt efter, om den fandt sted på tyskstudiet eller erhvervsprog. Men her belærte en ældre tyskprofessor ham om, at forskellen var, at tysk grammatik på erhvervsprog var en redskabsdisciplin, mens det på tyskstudiet var en erkendelsesdisciplin. Og som Smedegaard selv erkender, så er der stor forskel på at arbejde med et subjekt som en praktisk, grammatisk kategori og så på at diskutere, hvorfor det kan være af betydning at have en sådan kategori.

Den ældre professors understregning af forskellene illustrerer også tydeligt den kendetegnende humanistiske refleksion, hvor man ikke blot tager det for gode varer, at der altså findes en grammatisk kategori kaldet subjekt. Man går i stedet ind og reflekterer over begrebets betydning og begrebets vigtighed for arbejdet med sprog. Med denne refleksion kan man ligeledes belyse, hvorledes en sådan kategori direkte kan påvirke den måde, vi taler om og bruger vores sprog.

Denne kritiske, reflekterende tilgang kendes naturligvis ikke kun fra lingvistikken men går tværtimod igen i langt de fleste af de klassiske humanistiske studier. Inden for litteraturvidenskab finder man den for eksempel dybt forankret i de hermeneutiske principper. Den hermeneutiske cirkel arbejder netop med en cirkelbevægelse mellem ikke blot tekstens og dens delelementer, men også teksten og dens forfatter og forfatteren og dennes kontekst for hele tiden at opnå et højere niveau af forståelse. Med Habermas arbejde inden for hermeneutikken blev denne udvidet til ikke kun at skulle omfatte erkendelsesforståelse men nu også erkendelseskritik (Pahuus, 225-56). Hermeneutikken er altså en metode, hvorved humanistiske forskere hele tiden kan reflektere over egen forståelse og erkendelse af et fagfelt, hvilket er helt essentielt for den humanistiske identitet.

Men hvis vi vender tilbage til eksemplet, så er det vigtigt at understrege, at Smedegaard altså ikke på baggrunden af sin humanistiske synsvinkel underkender vigtigheden af den praktiske tilgang til eksempelvis grammatikken, for som han selv siger, så er løsningen en kombination af de to tilgange, for det er jo ikke til megen nytte at diskutere den erkendelsesmæssige betydning af kategorien subjekt, hvis de studerende slet ikke ved, hvad et subjekt er, og hvordan det bruges grammatisk. Allerede her

ser vi Smedegaards glæde for den dialektiske tilgang. Dialektikkens betydning for mit arbejde med at udvikle videnskabsteori vil jeg diskutere i senere afsnit.

En af fordelene ved ikke fra starten at blive indført til ét specifikt, videnskabsteoretisk paradigme er, at man ikke risikerer blindt at følge dette ene paradigme uden at være kritisk over for de muligheder og begrænsninger, som altid vil følge med de forskellige paradigmer.

Som jeg berører ind på i indledningen, oplever nogle studerende, mig selv inklusiv, at man alligevel bliver opfordret til på den ene eller den anden måde at skulle passe ind i et bestemt paradigme. Det kan sagtens være en kulturarv helt tilbage fra Kuhns paradigmatheori, som blandt andet indebærer, at to paradigmer er usammenlignelige, eller inkommensurable. Hermed mener Kuhn, at hvert paradigmes sandhedsforståelse og sprogbrug kun er gangbart inden for det ene paradigme, idet det er nødvendigt, at alle deler den samme forståelseshorisont for også at kunne dele sprog og sandhedsbegreb. Ifølge Kuhn kan ægte paradigmer ikke eksistere samtidig. Et paradigme efterfølger derimod et foregående i en såkaldt paradigmerevolution (Jacobsen & Collin 2014, 155 - 86). Men som Jacobsen & Collin (2014) gør opmærksom på, så blev Kuhns paradigmatheori udviklet som et naturvidenskabeligt modsvar til positivistiske opfattelser af videnskabelighed, og det er derfor ikke muligt at overføre Kuhns ideer rent til humaniora, idet forskning og videnskabelighed nu anerkendes for at foregå efter helt andre principper (180 – 83). Alligevel kan nogle af ideerne om paradigmer overføres til humaniora, og Jacobsen & Collin (2014) understreger da også, at begrebet paradigme, som Kuhns nok mest kendte begreb, for længe siden blev optaget som en del af vores normalsprog (164). Som de dog også beskriver, er det desværre de aspekter af paradigmatheorien, der begrænser den videnskabelige rationalitet, som oftest adopteres i humaniora, herunder paradigmers usammenlignelighed (Jacobsen & Collin 2014, 182). Så selvom der inden for humaniora, modsat naturvidenskaben, ikke kan siges at findes fællesnavne, idet humanistiske begreber kun sjældent henviser til velafgrænsede dele af virkeligheden, som alle kan enes om på tværs af teoretiske horisonter, så vil nogle tilhængere af paradigmatheorien alligevel hævde, at forskellige paradigmer ikke kan sammenlignes, og at man kun kan arbejde med og forstå et paradigme, hvis man tilkender sig det enkelte paradigmes forståelseshorisont (Jacobsen & Collin 2014, 180 – 83). Denne argumentation kan føre til, at man som forsker vælger at begrænse sig til sit eget paradigme, idet man ikke mener at ville kunne forstå andre paradigmer uden også at adoptere deres forståelseshorisont. Det kan også være med til, at det videnskabelige miljø anlægger en kultur, hvor man opdrager nye studerende og forskere til, at det er vigtigt at finde ud af, hvilket paradigme, og således hvilken kasse, man hører til, fordi man ellers ikke vil være i stand til at bedrive saglig videnskab. Jeg vil argumentere for, at det modsat er med til at begrænse vores forståelse af humanistisk videnskab i almindelighed og vores egne fagfelter i særdeleshed, hvis vi vælger at holde os fra at søge viden om andre paradigmer, som måske ligger fjernt fra dem, vi naturligt vil være forfaldne til at følge, idet vi således aldrig vil opdage, om andre paradigmer måske kan byde ind med ny viden eller nye forståelseshorisonter til vores fagområde. Så hvis vi opdrages til ikke at søge en bred viden om og forståelse af videnskabsteori både inden- og uden for humaniora, da begrænser vi faktisk vores videnskabelige virke.

IVK i dag

IVK er i dag både et relativt ungt studie, som hele tiden er i rivende udvikling, samtidig med at det er tilknyttet et fakultet med dybe historiske rødder, som også påvirker studiets grundlag og identitet. På mange måder har IVK et iboende spænd mellem fokuset på de små detaljer og unika – ideografien – på den ene side og overblikket, fokus på strukturer, strømninger og ensartethed – det nomotetiske – på den anden side. Lingvistikkens arbejde med sprogets mindste detaljer over det humanistiske fokus på det enkelte individ og dets interaktion med omverdenen til større organisatoriske strømninger og samfundsstrukturer. Uanset perspektivet rummes dette inden for IVK, og dermed bliver selve studiet det iboende eksempel på den dialektiske bevægelse mellem et spektrums yderpunkter.

Det er med til at gøre IVK til noget unikt på både godt og ondt. På den ene side er denne evne til dialektisk bevægelse med til at gøre, at IVK kan spænde hen over skellet mellem blandt andet humaniora og samfundsvidenskab, fordi IVK som få studier er i stand til at arbejde ud fra begge fakulteters perspektiver, til trods for at IVK strukturelt hører hjemme under humaniora. På den anden side kan disse brede interesser og flydende perspektiver ifølge studieleder Flemming Smedegaard gøre det svært for IVK at finde interesse- og praksisfællesskaber ikke blot på landsplan men også internationalt, hvilket blandt andet kan gøre det svært for forskere inden for IVK at blive publiceret og nå et bredere publikum. For fællesskaber under samfundsvidenskab og inden for organisationsteori er der en frygt for, at IVK projekter kan fremstå for detaljeorienterede, med et komplekst og utilnærmeligt fagsprog, som ikke er normative og brede nok til at kunne fremstille reelle redskaber og løsningsforslag, mens det for humanisterne netop er dette fokus på normativitet, strukturer og redskaber, som afholder dem fra at indgå i et samarbejde med IVK.

Samtidig er det en realitet, at stort set alle universitetsstudier trues fra politisk hold med dimensioneringer, med mindre de kan producere studerende, som har nemt ved at optages i arbejdsstyrken og dermed bidrage til samfundet (Voldgaard 2015). Dette tvinger i høj grad de humanistiske studier til at adoptere det økonomiske paradigme, som dikterer, at uddannelse, forskning og videngenerering ikke har værdi i sig selv, med mindre det har en værdi for samfundet – herunder virksomheder. Set i dette lys, bliver det endnu mere vigtigt for IVK at være i stand til at bevæge sig hen over skellet mellem humaniora og samfundsvidenskab, da denne egenskab er med til at gøre studiet unikt, og det giver derved de studerende et endnu bedre grundlag for at komme ud på arbejdsmarkedet som humanistiske akademikere.

Som det ses, skal IVK altså navigere i en meget kompleks og til tider fjendtlig omverden, og som jeg vil belyse nedenfor, så er selv IVKs genstandsfelt komplekst og i evig fluks.

Ud over at uddanne nye akademikere er universiteternes hovedopgave at bedrive forskning, og videnskabsteori indtager en hovedrolle inden for begge disse kerneopgaver. I uddannelsen af akademikere indgår videnskabsteori som et fag, der er nødvendigt for den grundlæggende forståelse for akademisk tænkning, og som også skal kunne bruges i praksis af de studerende, typisk i forbindelse med deres afsluttende speciale. Inden for forskningen udgør videnskabsteorien hele det ideologiske grund-

lag, idet arbejdet med og valget af videnskabsteoretisk paradigme vil sætte rammen for videre dataindsamling, metode og analyse. Vender vi blikket mod det forskningsmæssige aspekt, er der faktorer, som er vigtige at overveje i arbejdet med at udvikle et videnskabsteoretisk fundament. Nogle af disse faktorer er studiets genstandsfelt, udviklingen af forskning samt formidling.

Som jeg allerede har berørt flere gange, så er de emner, som IVK beskæftiger sig med, lige så komplekse som den omverden, IVK befinder sig i. På mange punkter er IVK og IVKs genstandsfelt synonyme, idet IVK er en del af en stor organisation, og netop organisationer er et af studiets hovedfelter.

At specielt organisationer er komplekse og kaotiske størrelser, understreges af Staceys (2011) kompleksitets- og kaosteori i forbindelse med ledelse i organisationer. For at opsummere mener Stacey (2011), at management og strategisk ledelse i organisationer er noget nært umuligt, fordi den interaktion, der foregår mellem individerne i organisationen – de komplekse responsive processer – kan medføre store konsekvenser for organisationen, selvom de synes ubetydelige, idet samspillet mellem disse processer giver en synergieffekt, som gør, at en organisations udvikling minder mere om kontrolleret kaos end egentlig styring.

Morgan (2006) er også med til at understrege genstandsfeltets kompleksitet. Hans mange forskellige metaforer trækker på teorier fra meget forskellige grene af både human-, samfunds- og naturvidenskaben, og dette til trods formår de stadig alle at bidrage med nye indsigter i de organisationer, som undersøges. Derudover formår Morgan at understrege, at både hans metaforer og analyse af organisationer har vidtrækkende tidlige perspektiver, idet der stadig 30 år efter den første udgivelse af *Images of Organization* (1986) udvikles og publiceres nye teorier. Jo mere man beskæftiger sig med organisationer, jo mere finder man ofte ud af, at man kan lære, og som Morgan illustrer det med sine metaforer og storylines, er det nødvendigt med flere forskellige perspektiver for at give et nuanceret billede af en given organisation.

Når vi forsker, genererer vi ny viden, og denne viden er med til at påvirke og udvikle fremtidig forskning. Ser man på videnskabsteoriens historie, er det tydeligt, at dette altid har været tilfældet. Lige så stille udvikles nye teorier inden for et paradigme, og nogle gange vil disse affødte teorier udvikle sig til deres eget paradigme igennem videnskabelige revolutioner (Holm 2011, 64-67). Dette er en del af Kuhns paradigmatheori, og ifølge Kuhn er dette skift rent, dvs. ét paradigme dør og et nyt fødes, intet paradigme lever for evigt (Holm 2011, 67-70). Men ser vi på, hvorledes forskningen arbejder med paradigmerne i praksis, og på hvorledes studerende undervises i videnskabsteori, så bliver det tydeligt, at dette skift ikke er så entydigt.

Når vi som studerende undervises i videnskabsteoriens historie, så indbygges tidligere paradigmer i vores bevidsthed, og uanset hvor induktivt vi forsøger at tilgå et genstandsfelt, så vil vores tidligere lærdom altid påvirke os på den ene eller den anden måde. Jeg vil derfor argumentere for, at paradigmer altid griber ind i og påvirker hinanden på meget mere komplekse måder, end det er beskrevet af Kuhn. Netop det, at paradigmer er funderet på social konsensus, understreger også kompleksiteten,

især hvis man også inddrager Staceys (2011) tanker om, hvordan interaktion øger graden af kompleksitet.

Som studerende har min erfaring dog været, at selvom vi lærer om videnskabsteoriens historie, så opfordres vi til at finde ud af, inden for hvilket videnskabsteoretisk paradigme vi befinder os bedst og derefter holde os inden for rammerne af dette paradigme. Af mine medstuderende har mange helt naturligt følt sig draget til teorier fra nyere tid såsom strukturalisme, socialkonstruktivisme og postmodernisme. Men i arbejdet med Elitemodul: Forskning i international virksomhedskommunikation blev Deylami og jeg (2013) hurtigt enige om, at vi ikke følte os tilpas med at skulle holde os inden for rammerne af etablerede paradigmer. Som i politik blev ved med at være teorier inden for de forskellige paradigmer, som vi ikke kunne tilslutte os, selvom størstedelen af teorierne lød nok så spændende - som det også beskrives af Morgan i *Beyond Method* (1983). I forbindelse med dette Elitemodul udviklede Deylami og jeg derfor en model, som skulle illustrere en mere dialektisk tilgang til vores genstandsfelt (Brandt & Deylami 2013, 16-26). I denne model forsøgte vi at arbejde inden for flere forskellige paradigmer og brugte flere forskellige analysemetoder. Men i forbindelse med udarbejdelsen af denne model stødte vi flere gange på den holdning, at enten så var vi for eklektiske i vores tilgang til videnskabsteorien, eller også var vi bare postmodernister. Den påståede eklektisme modargumenterede vi med, at hvert eneste valg igennem hele forløbet var nøje overvejet og gennemargumenteret, hvorfor brugen af metoder og teorier fra forskellige paradigmer altså ikke nødvendigvis var eklektisk og dermed ugyldig. Argumentet om postmodernisme gendrev vi med, at vi til trods for inddragelsen af forskellige paradigmer ikke havde for øje at fragmentere vores genstandsfelt. Vi havde derimod hele tiden fokus på det holistiske ideal om et samlet billede, hvilket vi søgte at opnå med en kontinuerlig dialektisk bevægelse på forskellige kontekstniveauer for hele tiden at sammendrage vores opnåede viden (Brandt & Deylami 2013).

Denne analysemodel gav os også muligheden for på en overskuelige måde at arbejde med flere forskellige teorier og metoder inden for samme afhandling. Derudover blev projektet også til en nuanceret, dybdegående og til tider kontroversiel analyse af Fyns Politis dialogprojekt (Brandt & Deylami 2013). Dette til trods, ønsker jeg alligevel at prøve at udvide disse idéer fra en analysemodel til en måde at tænke om videnskabsteori generelt – meget som Morgan (2006) også opfordrer til i *Images of Organisation*. Denne måde at tænke på, som jeg hele vejen igennem har refereret til som enten multiparadigmatisk eller den kalejdoskopske tilgang, vil jeg naturligvis uddybe i et senere afsnit. Med denne opfordring til at tænke anderledes om videnskabsteori håber jeg at kunne bidrage til, at vi på IVK hele tiden sikrer, at vores forskning og arbejde kontinuerligt er med til at generere ny viden, og at vi ikke risikerer at låse os selv fast i forældede eller uflexible paradigmer, blot fordi det er blevet ”sådan man gør” eller af frygt for at blive kritiseret for at være eklektisk, eller at ens resultater er ugyldige.

Det komplekse genstandsfelt og vigtigheden af at vi som forskere og studerende er i stand til at forny os og hele tiden afspejle den verden, vi undersøger, er afgørende for arbejdet med videnskabsteori. Universiteterne er i dag lige så meget produktion af værdi, som det er forskning for forskningens skyld, et emne som blandt andet Bjarne Christensen (2013) beskæftigede sig med i sit speciale *Fra*

Viden til Værdi – When Knowledge is Value. Uanset hvad vi som forskere måtte tænke om dette, så er det en realitet, at den forskning vi bedriver, særligt inden for organisationsfeltet ofte sker i samarbejde med eller på forespørgsel fra organisationer.

Dette samarbejde samt forventningen om et brugbart output uden for universiteterne stiller særlige krav til den viden, vi genererer, og den måde hvorpå vi formidler vores resultater. Disse forhold er vigtige at overveje i arbejdet med videnskabsteori, idet denne skal være i stand til også at håndtere de krav, som eventuelt stilles af samarbejdspartnere uden, at det påvirker validiteten af forskningen.

At samarbejde med organisationer og virksomheder er ikke altid ligetil, idet deres forståelse af og forventninger til forskningen ikke nødvendigvis stemmer overens med det, vi rent faktisk betragter som forskning. Dette dilemma stødte Deylami og jeg (2013) da også på i samarbejdet med Fyns Politi i forbindelse med vores Eliteprojekt. Selvom vi havde et indtryk af, at vi havde brugt god tid på at forventningsafstemme sammen med Fyns Politi, så viste det sig alligevel, at vores kontaktpersoner havde en helt anden idé om, hvad vi kunne og burde levere. I den omtalte afhandling var problemet grundlæggende en manglende forståelse for redelig forskning, som blandt andet ikke inkluderer censur, heller ikke selvom en eventuel analyse finder kritikpunkter. Dette er selvfølgelig et stort problem i et samarbejde, og vi bør som forskere derfor altid have stort fokus på kommunikationen og afklaringen med vores samarbejdspartnere. Men problemet kunne lige så vel have været, at vi havde lavet et stort stykke arbejde, som virksomheden ikke følte sig i stand til at benytte i praksis, fordi der for eksempel ikke var udarbejdet pragmatiske løsningsforslag. Dette problem er i undervisningen på IVK blevet omtalt som forekommende i flere samarbejder mellem humanistiske forskere og virksomheder, idet virksomhederne ikke kan bruge vores tunge konklusioner til noget, hvis ikke vi tør at være normative og stille forslag om konkrete tiltag og løsninger. Selvom normativiteten ofte er noget, vi som humanister tager afstand fra, idet vi er klar over, at den objektive sandhed ikke nødvendigvis findes, så er vi, blandt andet som konsekvens af disse virksomhedssamarbejder, nødt til at være i stand til at kunne bevæge os på det dialektiske spektrum mellem det normative og det deskriptivt diskuterende, hvilket er endnu en grund til, at tankerne om pragmatikken spiller en vigtig rolle i den multiparadigmatiske tilgang til videnskabsteorien. Med pragmatikken kan man nemlig udforme sin tilgang til et samarbejde, så det på bedst mulig måde genererer brugbare resultater for begge parter. Man er ikke låst fast til en bestemt fremgangsmåde eller et bestemt fokus, som hvis man valgte kun at arbejde inden for ét paradigme alene.

I det følgende afsnit vil jeg, ud fra disse tanker og baseret på teori fra Gareth Morgan, Ralph Stacey og Jacob Mey, forsøge at opbygge det, jeg vil kalde den kalejdoskopiske tilgang. Det er ikke en model til for eksempel analyse, men det er en model for, hvorledes man kan arbejde med og anskue videnskabsteori således, at man i sin forskning kan opnå mere nuancerede resultater, som reflekterer det komplekse genstandsfelt, vi beskæftiger os med på IVK, og således at disse resultater også kan have værdi for blandt andet virksomheder og organisationer i samarbejde med IVK.

En verden af metaforer

I dette afsnit vil jeg at uddybe lidt på nogle af de teorier, som danner grundlag for den senere udfoldelse af den kalejdoskopiske tilgang. Kapitlet indledes med en diskussion af Morgans idé om at opfatte al teori som metaforer, og hvorledes det kan bruges i forbindelse med den multiparadigmatiske tilgang. Derefter følger en diskussion af konsekvenserne ved at undersøge og analysere en kompleks og kaotisk omverden, som blandt andet Stacey (2011) illustrerer det, med fastlåste videnskabsteorier og dermed fastlåste verdensbilleder.

Morgan understreger i *Images of Organisation* (2006), at al teori kan forstås som metaforer, og at når man har denne grundlæggende forståelse for teori, så bliver det evident, at man ikke kan nøjes med blot én teori for at undersøge et fænomen. Derimod er det, som når man sammensætter flere metaforer i en storyline, nødvendigt at benytte flere forskellige teorier for at opnå en nuanceret forståelse for det givne fænomen (5). Morgan bringer altså selv på banen, at det er muligt at forstå teori, herunder naturligvis også videnskabsteori, som grundlæggende metaforisk. Som med metaforerne er teorier også forståelseshorisonter eller rammer, som skal hjælpe os med at forstå og undersøge en omverden, som ellers kan være for kompleks til at kunne gennemskue. Med teorier er det muligt at opstille nogle regler for, hvordan vi bør forholde os til det, vi observerer – hvordan vi bør forstå det i en analyse. På samme måde fordrer metaforer, at man beskriver de metonymier, som er med til at give metaforens dens substans. Metonymierne er reglerne for, hvordan vi bør forstå fænomenet sammenholdt med den givne metafor (Schoeneborn et al 2016). Og hvor metaforer er en måde at tænke om, se og påvirke organisationer inden for Morgans (2006) teoretiske ramme, så er videnskabsteori en måde at tænke om, forstå og påvirke forskning generelt, om det så handler om organisationer, lingvistik, antropologi eller andre videnskabelige felter. Men på præcis samme måde som med metaforerne, så er videnskabsteorien ikke blot en måde at se forskning, det er også en måde ikke at se. For hvor en given videnskabsteori på den ene side er med til at kaste lys på nogle elementer af et fænomen, så er dette fokus også med til at skjule andre elementer, som den givne teori måske ikke finder relevant, men som for andre teoretiske perspektiver er centrale. Vælger vi derfor kun at fokusere på én metafor eller teori, bliver vi altså blinde for mange andre, vigtige aspekter ved et fænomen.

En af de tanker, som gør det mest interessant at betragte videnskabsteoretiske paradigmer som forskellige metaforer, bringer Morgan (2016) på banen i sin kommentar til de artikler, som netop er udgivet i forbindelse med jubilæet for *Images of Organisation* (1986). Dette er tanken om metaforernes indbyggede udviklingspotentiale. Morgan (2016) kommer ind på dette, idet mange øjensynligt arbejder med metaforerne fra *Images of Organization* (1986) som om, de står som de oprindelige eller udtømmende metaforer (1034-36). Denne begrænsning i brugen af metaforer, mener Morgan (2016), er en ærgerlig fejl, fordi det bremser det udviklingspotentiale, som ellers findes i at tænke i metaforer. Som han skriver, så skal enhver metafor ses i lyset af sin kontekst, idet metaforer kan have meget forskellige betydninger alt efter, hvornår, hvordan og hvor de bruges (Morgan 2016). Han beskriver også, hvorledes en metafor ikke er et abstrakt fænomen med en iboende mening, som ligger uden for brugernes forståelse for metaforen. Derfor skal enhver metafor også beskrives og forhandles for hver gang, den bruges (1036-40). Denne beskrivelse foregår ved at udpinde de metonymier, som sætter

reglerne for, hvorledes forståelsen fra metaforen overføres på undersøgelsesobjektet. For eksempel ved maskinmetaforen at beskrive metonymien om, at alle afdelinger passer og arbejder sammen som tandhjul i et ur. Hver eneste af disse metonymier har derefter potentiale til at lede til nye metaforer, og på den måde hjælper metafortanken med hele tiden at generere ny viden (Morgan 2016).

Morgan (2016) er generelt kritisk over for tendensen til at fokusere på den abstrakte klassifikation af metaforer, netop fordi klassifikation antager metaforers iboende karakteristika uden at tage hensyn til betydningen af kontekst (1036-40). Tendensen til at klassificere metaforer har ifølge Morgan (2016) flere ulemper. For det første er klassifikation en rent akademisk tankeproces, som i sidste ende ikke har nogen indflydelse på vores forståelse af verden, og samtidig negerer det metaforenes foranderlige karakteristika – at deres betydning og meningsoverførsel altid afhænger af kontekst. Dette fører til, at et fokus på klassifikation af metaforer bremser metaforenes evne til at igangsætte kreative og udviklende erkendelsesprocesser hos brugeren. Samtidig risikerer klassifikation af metaforer at tvinge bestemte definitioner og betydninger ned over fænomener og situationer, som måske slet ikke udviser disse karaktertræk, fordi fokus er skiftet fra at danne metaforer ud fra den oplevede virkelighed og over på at få den oplevede virkelighed til at passe til allerede definerede metaforer. Sidst men ikke mindst negerer klassifikationen metaforenes evne til ikke blot at forstå vores oplevelse af verden, de påvirker også, hvordan vi agerer i den verden og i tilfældet af kontekst, hvordan verden påvirker metaforene (1036-40).

Morgan (2016) opfordrer derimod til, at man holder fokus på metaforenes funktion og udvikling i interaktion med den omverden, vi søger at forstå. Han argumenterer for, at man kun på den måde kan nå metaforenes fulde potentiale, fordi det således er muligt for metaforene at reflektere alle de nuancer, som vi søger at forstå, idet metaforene på denne måde kan indgå i denne interaktion og forhandling af mening, hvoraf metaforens kontekstafhængige betydning opstår (1036-40). Hvis man udnytter dette praktiske potentiale, vil man ifølge Morgan (2016) have muligheden for at åbne op for den kreativitet og udvikling, som metaforene kan inspirere til og således have et fremadrettet syn på brugen og udviklingen af metaforer i stedet for at blive fanget af et historisk fokus på klassifikationen af tidligere metaforer (1036-40).

I Morgans (2016) uddybning af metaforenes udviklingspotentiale ser jeg mange paralleller til arbejdet med videnskabsteori, hvorfor jeg også her vælger at benytte metaforer som metafor for videnskabsteori. Først og fremmest ser jeg også i arbejdet med videnskabsteorien en fare for at blive fokuseret på at klassificere og inddele, ofte baseret på historisk lineær tid, og derfor glemme at se på videnskabsteoriens pragmatiske betydning for forskning og videnskab. Samme trang til at klassificere kan også være det, der får os til at hænge os i den ”korrekte” brug af enkelte paradigmer, hvorved vi risikerer at blive indskrænkede i vores fokus og trække paradigmer ned over en virkelighed, som de måske slet ikke stemmer overens med. Som Morgan også er inde på, risikerer det snævre fokus at lede os ind i de rent akademiske og abstrakte tankeeksperimenter, som måske er meget lærerige i et klasselokale, hvor det i første omgang er vigtigt at lære det historiske grundlag for videnskabsteori. Men disse abstrakte øvelser fremmer ikke den pragmatiske brug af videnskabsteorien i mødet med

virkeligheden, hvor dens betydning for alvor forhandles i interaktion med verden og menneskerne omkring os.

Som Morgan (2016) er inde på, så er det i denne interaktion med omverdenen, at også videnskabsteorien kan opfylde sit udviklingspotentiale. Det har været i teoriens møde med omverdenen, at det tidligere har vist sig, når teoriens elementer ikke stemte overens - når teori ikke kunne forenes med observationer. Det har været i disse situationer, som Morgan (1983) også selv refererer i *Beyond Method*, at der er sket revolutioner og efterfølgende paradigmeskift. Og denne udvikling er vigtig, for ellers risikerer forskningen at stagnere i et forældet grundlag, mens omverdenen er i hastig udvikling. Dermed ikke sagt, at tidligere tiders videnskabsteoretiske paradigmer ikke byder på vigtig og gældende indsigt – Morgan (2016) afskriver jo heller ikke sine oprindelige otte metaforer men opfordrer til at lade sig inspirere til udvikling – argumentet er blot, at vi ikke lader os begrænse og indskrænke på baggrund af traditioner om klassifikationens abstrakte tankeeksperimenter.

Reduktionistiske teorier og modeller – fordele og ulemper

En anden konsekvens af at se videnskabsteoretiske paradigmer som metaforer er, at det bliver tydeliggjort, at alle teorier på samme måde som metaforer er forsimplede gengivelser af den oplevede virkelighed. På samme måde som med metaforerne er videnskabsteoretiske paradigmer med til at sortere i kompleksiteten, således at det bliver nemmere at fokusere på de elementer, som man finder betydningsbærende. Som jeg har understreget før, så medfører denne reduktion, at man på den ene side opfatter nogle elementer tydeligere, mens man samtidig bliver afskærmet fra at opfatte andre elementer. Men selvom denne afskærmning medfører en risiko for, at man som forsker går med skyklapper og bliver blind for vigtige perspektiver, så er denne reduktion samtidig en nødvendighed.

Den virkelighed, som omgiver os, er så kompleks, at vores hjerner simpelthen ikke er i stand til at processere og forstå det hele i alle nuancer. For eksempel har naturvidenskaben fundet frem til, at der findes farver, som vi, på grund af konstruktionen af vores øjne, ikke kan se. Men at prøve at forestille sig disse farver er nærvædet umuligt. Når verden omkring os bliver så abstrakt og kompleks bare inden for naturvidenskaben, så kan vores hjerne ikke følge med til at danne mening og forståelse. Når man så tilføjer mennesker, deres interaktioner og det, at alle har en unik og subjektiv opfattelse, så er vi for alvor stået af i forsøget på at opfatte og forstå alle nuancer af disse komplekse forbindelser. Og netop af den grund er det så nødvendigt for videnskaben at kunne opstille teorier og modeller, som hjælper med at sortere i den uvedkommende støj i kompleksiteten, så det er muligt at frembringe brugbar viden.

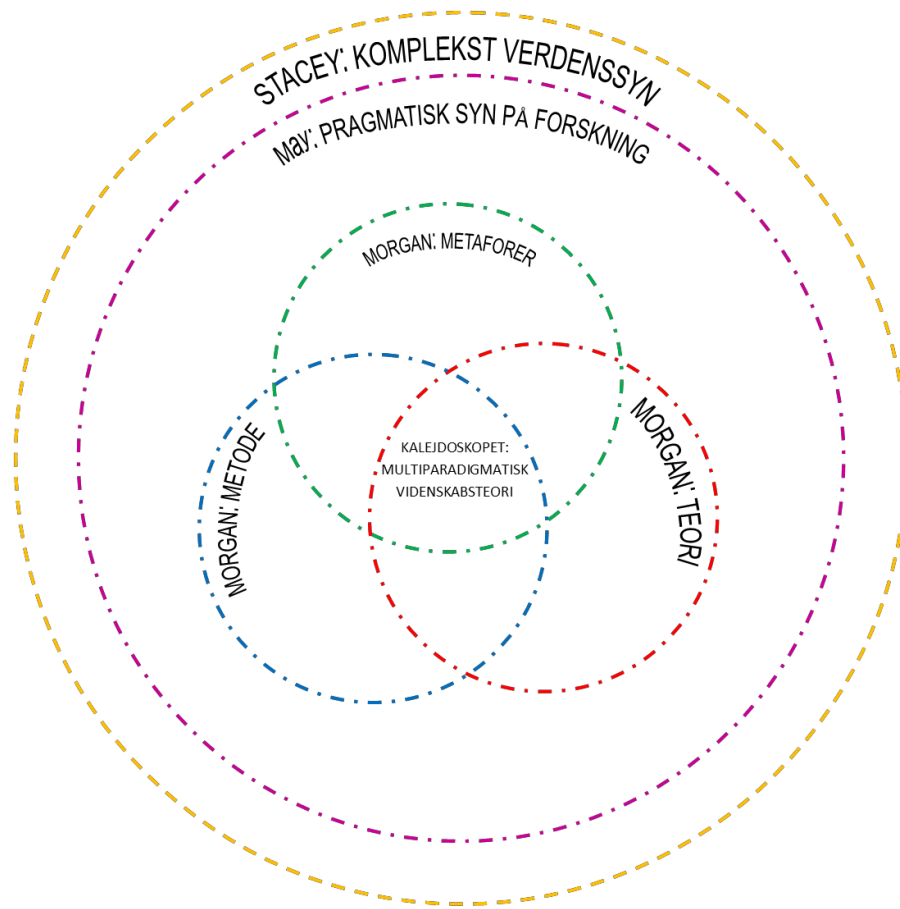
Men selvom modellerne, teorierne og metaforerne er teknikker, som hjælper os med at skabe mening midt i kaos og kompleksitet, så er det vigtigt, at vi ikke forfalder til at tro, at modellerne og teorierne er det samme som den virkelige verden. De er blot en tilnærmelse, som er simplificeret i tilstrækkelig grad til at øge forståelsen. Men fordi vores modeller og teorier aldrig kan blive det samme som den virkelige verden, så vil vi helt naturligt komme til at mangle detaljer og nuancer, som stadig kan have

stor betydning for den viden, vi forsøger at generere. Netop her kommer dialektikken igen ind i billedet. For det kan være tillokkende at tænke, at det er et spørgsmål om enten/eller. Enten lever man med den forsimplede gengivelse af virkeligheden og udnytter den indsigt man opnår heraf, eller også kaster man sig ud i den fulde kompleksitet af vores oplevede virkelighed. Men i virkeligheden må det være et spørgsmål om både/og i stedet for enten/eller. Man kan både arbejde enkeltvis med de reducerende modeller og opnå en indsigt ved hjælp af dem, og man kan derefter prøve at koble modellerne, teorierne og metaforerne i et forsøg på igen at øge kompleksiteten, nu hvor man har opnået forståelsen fra enkeltdele. Ved at indtage dette holistiske perspektiv er det muligt at frembringe flere nuancer i en undersøgelse, end hvis man blot havde holdt sig til en enkelt model, teori eller metafor. Man kan altså, som Morgan (2006) også gør det, arbejde med en form for sammendragende storyline, hvor man samler indsigterne fra de forskellige videnskabsteoretiske tilgange. Med alt dette in mente vil jeg i det følgende kapitel skitsere en mulig tilgang til videnskabsteori i praksis på studiet for International Virksomhedskommunikation.

Den kalejdoskopiske tilgang – multiparadigmatisk, pragmatisk videnskabsteori

Jeg har allerede flere gange berørt tanken om en multiparadigmatisk tilgang til videnskabsteori og har nævnt, hvad jeg kalder den kalejdoskopiske tilgang. Jeg vil i dette afsnit prøve at samle indsigterne fra de tidligere afsnit og på den måde uddybe mine tanker om en kalejdoskopisk tilgang til videnskabsteori.

Først og fremmest har jeg naturligvis endnu engang ladet mig inspirere af Morgan ved at benytte en metafor som navn og udgangspunkt for denne tilgang – kalejdoskopet. De fleste af os kan nok genkende kalejdoskopet fra vores barndom, hvor de små kikkertlignende rør kunne vise os smukke, farvede mønstre, der kunne ændres ved at dreje på kikkerten. Denne metafor skal ikke nødvendigvis benyttes som en direkte overførsel på videnskabsteori, idet der ikke ligefrem kan dannes detaljerede metonymier ud fra metaforen, og at sammenligne forskning med at dreje på en lille papkikkert ville absolut være en overforsimpling. Formålet med at bruge kalejdoskopet er derimod at give et kreativt billede på, hvad vi kan opnå med forskning, hvis vi lægger flere paradigmer sammen – hvis vi så at sige tør samle alle farverne i kalejdoskopet og tør dreje på kikkerten, så alle de forskellige mønstre træder frem.

Figur 1: Kalejdoskopet

Først og fremmest er det vigtigt for mig at understrege, at dette ikke er en analysemodel, som den Deylami og jeg (2013) udviklede i forbindelse med elitemodulet: Forskning i International Virksomhedskommunikation. Ovenstående er derimod blot en visualisering af de tanker, jeg har gjort mig om en mulig tilgang til videnskabsteori på IVK. En visualisering af den måde, hvorpå vi kan tænke om og arbejde med videnskabsteori. Dette betyder også, at tilgangen ikke er ment således, at man skal arbejde med disse tre teoretikere i alle sine forløb. Det er for eksempel ikke min mening, at Morgan (2006) og metaforerne skal danne grundlag for enhver analyse af organisationskultur. Derimod vil jeg argumentere for, at disse teoretikers grundlæggende tanker kan være brugbare udgangspunkter i arbejdet med videnskabsteori på IVK. Måske især på det grundlæggende niveau på BA studiet, hvor jeg selv manglede en mere pragmatisk tilgang til emnet, så det blev nemmere at overskue og mere tydeliggjort, hvilken betydning videnskabsteori bør have for resten af ens studie og eventuelt senere arbejde.

Den yderste, gule cirkel – Stacey: Komplekst verdenssyn – er en parallel til vores ontologi, den måde vi forstår vores verden. Jeg har inddraget Stacey (2011) for at understrege den kompleksitet, der er så

uomgængelig, så snart vi dykker bare en smule ned under overfladen på de forskellige genstandsfelter. Kompleksteorien skal også være med til at huske os på, at lineære tids- og årsagssammenhænge ofte er simplificeringer og sjældent gældende i den verden, vi interagerer med.

Den anden, pink cirkel – Mey: Pragmatisk syn på forskning – er parallellen til det epistemologiske grundlag, hvad vi kan vide om verden, og hvordan vi kan opnå denne viden. Her har jeg benyttet tankerne bag Meys (2001) lingvistiske pragmatik, nemlig den mere pragmatiske eller praktiske tilgang til indsamlingen og behandlingen af data. Nemlig, hvad virker bedst? Hvordan opnår jeg mest eller bedst viden om mit genstandsfelt? Hvad skal jeg bruge min viden til? Hvordan påvirker det min tilgang til feltet? Pragmatikken tager altid højde for konteksten og tillader forskeren fleksible rammer for arbejdet.

Inden i de to cirkler findes tre overlappende cirkler i hhv. rød, grøn og blå, og de relaterer alle tre til tre af Gareth Morgans hovedværker hhv. *Sociological Paradigms and Organisational Analysis* (1979) *Beyond Method* (1983) og *Images of Organisation* (2006). Disse tre værker understøtter tilsammen den kalejdoskopiske tilgang til videnskabsteori – at vi skal turde dreje kalejdoskopet og se forskellige mønstre – vi skal turde have en multiparadigmatisk tilgang til forskning, hvor vi opfatter teorier som metaforer og samler flere teorier for at få mere nuancerede resultater af vores undersøgelser.

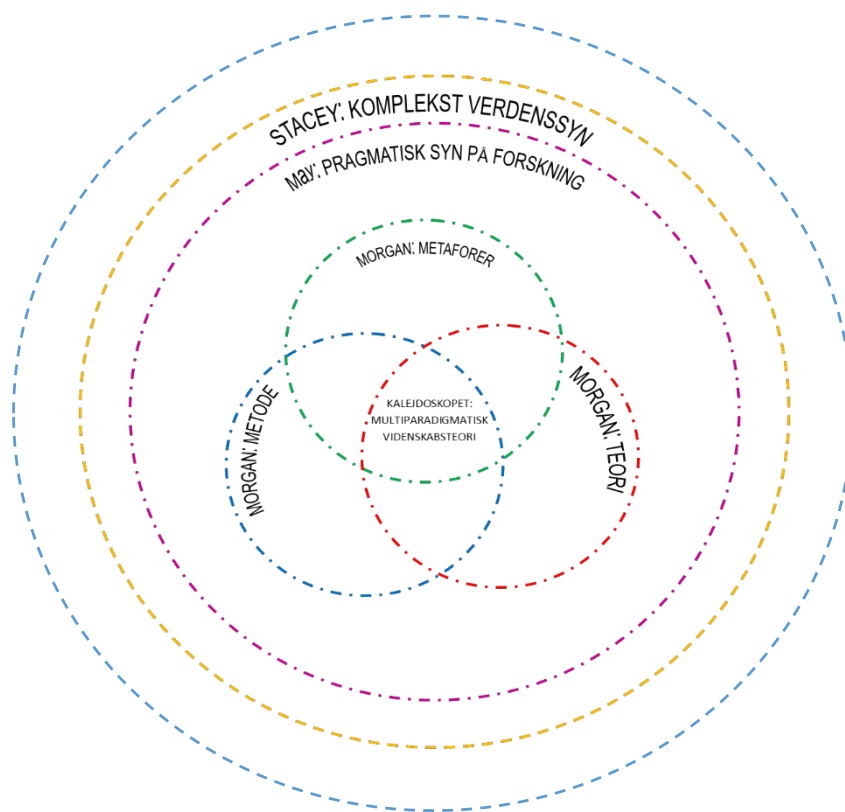
Den røde cirkel – Morgan: Teori repræsenterer Morgans (1979) tidligste tanker om videnskabsteori, hvori han identificerer fire grundlæggende videnskabsteoretiske paradigmer og fire grundantagelser. Disse opstiller han i et koordinatsystem, hvori forskellige paradigmer kan indsættes, så man kan vurdere deres ontologiske og epistemologiske grundlag samt få overblik over, hvordan de ligner hhv. skiller sig ud fra andre paradigmer. Koordinatsystemet kan også give en idé om, hvorvidt der er grundlæggende modsætninger i paradigmer, som man gerne vil arbejde med. Disse tanker er medtaget i visualiseringen og idéen om den kalejdoskopiske tilgang, fordi det især i multiparadigmatiske tilgange er essentielt, at man har fuldstændigt styr på de paradigmer, man arbejder med, især hvis de indeholder modsætningsfyldte antagelser, som vil pege i hver deres retning. Uden dette grundige kendskab til det teoretiske grundlag vil man netop risikere en eklektisk tilgang, som i sidste ende kan være selvmodsigende og dermed ikke valid forskning.

Den blå cirkel – Morgan: Metoder henter sit indhold fra *Beyond Method* (1983), hvori Morgan tager et kritisk blik på forskningsidealer om streng metodologi og objektivitet. Han belyser, hvorledes en forsker altid vil have en subjektiv indflydelse på sit genstandsfelt, og at det samme datasæt således kan have flere forskellige konklusioner alt efter, hvilken metode der er brugt, og at ingen metode således kan påstå at være endegyldigt sand eller bedre end andre. I dette værk lægger Morgan grunden for hans senere arbejde med at tilgå en analyse med mange forskellige paradigmer for således at kunne belyse flere af de forskellige nuancer. Disse tanker er medtaget for at danne grundlaget for, at vi som forskere altid husker at reflektere kritisk over vores egen indflydelse på forskningen lige fra designfasen til konklusionen.

Den grønne cirkel – Morgan: Metaforer repræsenterer Morgans hovedværk, *Images of Organisation* (2006). Teorien herfra er den indledende inspiration og hele grundtanken bag kalejdoskopet. Morgans

(2006) metaforanalyse er blevet et af hovedværkerne samt en af de mest benyttede analysemetoder på IVKs kandidatuddannelse. Dette gør den velegnet at arbejde med inden for andre felter, idet studerende eller færdiguddannede efter al sandsynlighed allerede har stiftet bekendtskab med teorien, og hvis de endnu ikke er blevet introduceret til Morgan, er det alligevel udmærket at starte tidligt i studiet. I denne visualisering og tilgang er det ikke selve metaforerne, som er genstanden for interesse, men snarere Morgans (2006) idé om at samle flere perspektiver og metoder i samme analyse og samtidig hans tanke om, at al teori kan opfattes som metaforer. Det er denne tanke, som har dannet grundlaget for den kalejdoskopske tilgang, hvor videnskabsteoretiske paradigmer betragtes som metaforer, som efter pragmatiske principper kan sammendrages i undersøgelsen af fænomener for på den måde at afspejle flere nuancer af den komplekse omverden.

Én ting, man kan udvide modellen med, er en ydre cirkel til at repræsentere kontekst, da denne, som jeg flere gange har været inde på, påvirker alt, hvad vi foretager os. Visualiseringen vil derefter se således ud:

Figur 2: Udvidet kalejdoskop

På denne måde danner den kalejdoskopiske tilgang til videnskabsteori en multiparadigmatisk og pragmatisk arbejdsform med fokus på dialektiske bevægelser og muligheden for at tilføje flere nuancer til vores analyser, så vi kan generere en mere holistisk og kompleks forståelse af vores genstandsfelt. Den kalejdoskopiske tilgang fordrer overblik over og kendskab til en bred vifte af videnskabsteoretiske paradigmer og lægger op til kreative tankeprocesser inspireret af metaforer, således at dens brug også har et velfunderet udviklingspotentiale i forhold til at udfolde nye tilgange til forskning inden for international virksomhedskommunikation. Sidst men ikke mindst kan den kalejdoskopiske tilgang give studerende en forståelse for den praktiske betydning af videnskabsteori ved at vise, hvordan forskellige fag kan sammensætte og bruge forskellige videnskabsteoretiske paradigmer på en pragmatisk måde. Samtidig kan den indledende øvelse med at indsætte forskellige paradigmer i Burrell & Morgans (1979) koordinatsystem hjælpe de studerende med at skabe overblik over paradigmerne.

Faldgruber og ulemper ved den kalejdoskopiske tilgang

I dette afsnit vil jeg prøve at uddybe nogle af de problematikker, som kan være forbundet med den kalejdoskopiske tilgang. Jeg vil her starte med at understrege, at tilgangen jo kun er på sit indledende stadie og endnu kun baseret på min subjektive oplevelse af videnskabsteori, samt min personlige ontologi og epistemologi, sådan som disse er blevet udviklet gennem mit studie i International Virksomhedskommunikation. Som sådan vil denne tilgang naturligvis ikke appellere til alle, hvilket gør det ekstra vigtigt for mig at uddybe, hvor tilgangen eventuelt kan forbedres, og hvor man skal være opmærksom på faldgruber, i fald man alligevel ønsker at arbejde med kalejdoskopet.

Ét af de elementer, som kan skabe problemer i brugen af den kalejdoskopiske tilgang, er også én af de ting, som danner grundlag for hele tilgangen, nemlig den ufattelige kompleksitet af vores omverden. Som jeg flere gange har illustreret, så er den verden, vi oplever, så kompleks og til tider abstrakt, at vores hjerner simpelthen ikke er i stand til at forholde sig til endsige forstå det hele fuldt ud, uanset hvor intelligent eller abstrakt tænkende vi så end måtte være.

Modeller og teorier hjælper os med at imødegå denne kompleksitet ved at sætte fokus på de elementer, en given teori eller model finder relevante. På den måde kan de hjælpe med at frasortere irrelevant støj og dermed gøre det nemmere for os som forskere at koncentrere vores analyse. Teorier og modeller er altså en syntetisering af virkeligheden – de reducerer de input, vi skal tage stilling til og afhjælper således behovet for et så højt abstraktionsniveau, at vores hjerner ikke kan følge med. Ulempen herved er så, at teorier og modeller jo udvælger relevante elementer ud fra forskellige epistemologiske og ontologiske udgangspunkter. Så det én teori finder relevant, er måske slet ikke vigtigt for en anden. Og hvordan ved vi så i det hele taget, hvad der er vigtigst? Netop fordi verden er så kompleks, og årsagssammenhænge sjældent er lineære, så kan vi risikere at blive blinde for faktorer, som rent faktisk har stor betydning for en given analyse. Hvis vi så ikke får medtaget denne faktor, vil vi komme frem til en fejlkonklusion uden at være klar over det, og dette kan for eksempel få uheldige konsekvenser, hvis det er et løsningsforslag, man har udarbejdet for en virksomhed, der ikke virker efter hensigten. Derudover er det også vigtigt at være opmærksom på, at en model netop er en syntetisering af virkeligheden. Der er altså aldrig et 1:1 forhold mellem model og virkelighed, og hvis

man ikke holder sig dette for øje, kan man let blive overrasket, hvis ting i virkeligheden ikke forholder sig, som man ville have forventet i forhold til modellen.

Denne bevægelse mellem kompleksitet og reduktion er en svær balancegang, som man også skal være opmærksom på i forhold til den kalejdoskopiske tilgang. Nok er muligheden for pragmatisk at arbejde med flere forskellige teorier udarbejdet for netop at øge de nuancer, som afdækkes i en analyse. Men man kan også hurtigt risikere, at ens kombination af teorier og følgende analyse bliver så kompleks, at man aldrig helt kommer i dybden med sit genstandsfelt og i stedet skøjter rundt på overfladen, fordi man vil for mange forskellige ting. Hvis denne situation opstår, har man modvirket hele tilgangens grundlæggende idé, og så havde det i sidste ende måske været bedre at holde sig til et enkelt teoretisk udgangspunkt. For at kunne arbejde effektivt med den kalejdoskopiske tilgang skal man altså kunne holde overblikket og være i stand til at håndtere en høj grad af kompleksitet og abstraktion, uden at det påvirker detaljegraden af ens analyse.

Da Katarina Deylami og jeg (2013) startede vores projekt i forbindelse med elitemodulet Forskning i International Virksomhedskommunikation, var vi blevet inviteret til at samarbejde med Fyns Politi. Da vi fra starten ikke vidste ret meget om hverken organisationen eller det projekt, de gerne ville have os til at evaluere, besluttede vi os for at prøve at have en induktiv tilgang til projektet og indsamlingen af data. Men som vi også diskuterede i selve projektet, gik det med tiden op for os, at vi, uanset hensigten, hele tiden var påvirket af vores teoretiske ballast, hvorfor vi i sidste ende havde en abduktiv tilgang til projektet, hvor vi hele tiden bevægede os på spektret mellem induktiv og deduktiv metode (Brandt & Deylami 2013).

I forhold til den kalejdoskopiske tilgang er det også en ulempe, at det stort set ikke vil kunne lade sig gøre at arbejde induktivt inden for dens rammer. Tilgangen kræver så stor en indsigt i videnskabsteori, at man uundgåeligt vil være påvirket af dette i større eller mindre grad. Det vil derfor ikke være muligt at lade sig guide udelukkende af sine data og derudfra udarbejde teorier og konklusioner. Dette er i sig selv en faldgrube inden for forskning, fordi man kan risikere at blive for bundet af teorier og derfor vil forsøge at få virkeligheden til at passe til teorierne i stedet for at finde de teorier, som passer til virkeligheden. Det kan ydermere argumenteres, at den manglende mulighed for en induktiv tilgang kan bremse udviklingen af nye teorier og dermed bremse udviklingen af forskningen, hvilket også er det stik modsatte af hensigten med den kalejdoskopiske tilgang. Hertil vil jeg dog fremstille tre modargumenter for, hvorfor dette ikke nødvendigvis er relevant i forhold til den kalejdoskopiske tilgang.

For det første kan det debatteres, hvor vidt det nogensinde kan lade sig gøre at være absolut induktiv i sin tilgang til et genstandsfelt. En problematik som Deylami og jeg (2013) også påpegede i vores eliteprojekt. Selvom vi gik ind i projektet med et ønske om at arbejde induktivt og lade os styre af data, så stod det imidlertid hurtigt klart for os, at vi uanset situationen stadig var påvirket af det vidensgrundlag, vi havde fra starten. Problematikken med absolut induktion hænger også nøje sammen med debatten om valget mellem en subjektiv og en objektiv tilgang til forskningen. Indtager man det standpunkt, at humanistisk forskning aldrig kan opnå det absolut objektive ideal, som fremsættes i blandt andet positivismen, vil man argumentere for, at man som forsker altid vil påvirke og blive påvirket af sit genstandsfelt lige fra den første interaktion. Dette ville i så fald også betyde, at man

aldrig ville kunne tilgå et fænomen absolut induktivt, idet ens vidensgrundlag er en del af den subjektivitet, som påvirker og påvirkes af genstandsfeltet.

For det andet fordrer denne tilgang heller ikke en rent deduktiv indstilling, idet man opfordres til at arbejde fleksibelt og multiparadigmatisk. Kalejdoskopet fremmer snarere den abduktive tilgang, hvormed man kan spænde fra induktion til deduktion og dermed lade genstandsfelt og teori påvirke hinanden gensidigt, på samme måde, som Deylami og jeg (2013) også konkluderede, var den mest hensigtsmæssige fremgangsmåde. Arbejder man abduktivt, risikerer man ikke at falde i fælden med at blive blændet af teorien og bearbejde sine data, så de passer til den. På den anden side risikerer man heller ikke at opstille teorier, som skulle kunne overføres til andre områder, selvom det senere viser sig, at ens datasæt har været for smalt, og man derfor snarere er blevet blændet af et snævert og måske unikt genstandsfelt, sådan som det kunne forestilles at ske med en rent induktiv tilgang.

For det tredje er den kalejdoskopiske tilgang netop baseret på metaforer for således at fremme den kreative nytænkning. Samtidig kan det at arbejde pragmatisk med flere teoretiske tilgange også være kilden til videre- eller nyudvikling af teorier. Risikoen for at stagnere videnskabeligt med den kalejdoskopiske tilgang ser jeg derfor som minimal.

Et stort problem med denne type tilgang til videnskabsteori er, at det kan være meget svært at begrænse sit genstandsfelt. Inden for International Virksomhedskommunikation står vi i forvejen over for et meget bredt emnefelt, som kan tage fat på næsten hvad som helst i forbindelse med organisation og kommunikation. Derudover tillader den kalejdoskopiske tilgang ydermere, at man kan bevæge sig inden for flere forskellige teoretiske paradigmer, hvad der ellers kunne have givet anledning til en afgrænsning af feltet. Tilgangen tilskynder også at kunne arbejde på flere forskellige niveauer eller fra flere perspektiver for at afspejle feltets kompleksitet og give analysen flere nuancer. Sidst men ikke mindst inddrager kalejdoskopet også konsekvent betydningen af kontekst, hvilket blot er endnu en faktor, som er med til at brede genstandsfeltet yderligere ud.

Selvom dette tillader en høj grad af fleksibilitet i valget af undersøgelsesobjekt, er det dog også en stor ulempe. Kommer man til at spænde for bredt i en afhandling, risikerer man ofte, at man aldrig kommer rigtig i dybden med sin forskning, og man forbliver på overfladen. På denne måde risikerer ens analyse og konklusioner at blive banale eller ubrugelige.

Derfor er det især med den kalejdoskopiske tilgang vigtigt, at man laver et grundigt forarbejde, hvor man blandt andet gør sig bevidst om sit eget epistemologiske og ontologiske ståsted, sørger for at have en solid baggrundsviden om de forskellige videnskabsteoretiske paradigmer, og sidst men ikke mindst arbejder ekstra grundigt med afhandlingens problemformulering, således at man går ind i projektet med stor præcision. Denne tilgang egner sig ikke til brug sammen med en induktiv tilgang, som jeg også understregede ovenfor, da man i så fald ville risikere at arbejde sig selv ud på et sidespor.

Denne bredde og fleksibilitet kan dog også ses som en fordel, hvis man er i stand til at holde fokus på en præcisering af genstandsfeltet, idet den tillader forskere og studerende at arbejde inden for næsten alle felter af IVK. Her er det især de pragmatiske og holistiske idealer, som skaber mulighederne for at tilpasse ens videnskabsteoretiske grundlag i forhold til det for hånden liggende projekt, Det Ny Merino #9

således at man altid sørger for at skabe de mest optimale rammer til at kunne generere de bedste resultater.

Én af grundene til, at det ikke ligefrem er en god ting at blive anklaget for at være eklektisk inden for forskningsverdenen, er, at man med en altid skiftende tilgang til videnskabsteori og metode risikerer at blande paradigmer, som er i direkte konflikt med hinanden. Dette er naturligvis også en altid tilstedeværende faldgrube ved den kalejdoskopiske tilgang, idet man ligefrem opfordres til at benytte flere forskellige paradigmer inden for samme projekt. Det kan for eksempel være svært at forene et paradigme med idealer som objektivitet og normativitet, som positivismen, med deskriptive paradigmer med fokus på subjektivitet, som for eksempel socialkonstruktivisme, eller teorier som har fokus på konsensus, som strukturalismen, med paradigmer med fokus på dissensus, som for eksempel post modernismen.

Her vil jeg til en start henlede opmærksomheden på Burrell og Morgans (1979) opstilling over de fire grundlæggende antagelser om videnskabsteori og deres yderpunkter placeret på fire spektre. Denne model illustrer, hvorledes et paradigme kan placere sig frit imellem de to yderpunkter inden for de fire spektre. De fire grundlæggende antagelser udgør altså dialektiske spektre med modsatrettede yderpunkter, hvorpå man selv eller et paradigme kan befinde sig. Det dialektiske aspekt gør det muligt at bevæge sig flydende mellem yderpunkterne. Man er således ikke nødvendigvis låst fast i én position.

I forbindelse med den kalejdoskopiske tilgang er det vigtigt at huske på, at det med det dialektiske og holistiske grundlag ikke handler om enten/ eller men derimod om både/og. Vores genstandsfelt er så komplekst, så det sagtens vil kunne fremvise komplet modsatrettede tendenser i samme analyse, og det ville være en fejlslutning at antage, at kun den ene tendens har betydning. Derfor finder jeg faktisk, at det er en fordel, at man med kalejdoskopet har en mulighed for at belyse disse modsætninger ved at benytte sig af teorier med forskellige grundantagelser. Dette er ikke for at finde dissensus men derimod for at være i stand til at skildre et mere komplet og komplekst billede af det undersøgte fænomen. Det kræver dog, at man har styr på de videnskabsteoretiske paradigmer og deres grundlæggende antagelser, således at man ikke får dem blandet sammen i analysen men derimod kan sætte dem op side om side og dermed skildre, at to modsatrettede tendenser i ens data sagtens kan være en mulighed. Her er især Burrell og Morgans (1979) koordinatsystem samt deres gennemgang af de grundlæggende antagelser til stor hjælp, da de kan hjælpe med at skabe det simplificerede overblik over et komplekst vidensfelt. Her er det blot igen vigtigt at huske på, at hvis man vælger at benytte et paradigme i en analyse, så skal man naturligvis være i stand til at dykke ned i teorien og arbejde med den i en meget mere detaljeret grad.

Perspektiver

Jeg ser flere perspektiver i at arbejde videre med denne tilgang, og i dette kapitel vil jeg komme ind på, hvor det kunne være interessant at arbejde videre med tilgangen med henblik på at udvikle den. Derudover vil jeg belyse, hvordan arbejdet med kalejdoskopet kan bruges til at udvikle IVK på nationalt og internationalt plan til gavn for både studerende og forskere, ikke mindst i forbindelse med den politiske kritik af humanistiske uddannelser. Og sidst men ikke mindst vil jeg diskutere, hvorledes tilgangen kan udvikles til at forbedre samarbejdet mellem forskningsmiljøer og virksomheder.

Først og fremmest er det vigtigt at pointere, at denne fremstilling af en multiparadigmatisk tilgang til videnskabsteori er opbygget ud fra min subjektive indstilling til ontologi og epistemologi. Derfor er tilgangen absolut ikke færdigudviklet, og den ville med sikkerhed nyde stor gavn af input af andre vinkler og fagområder, som berører IVK. Som jeg selv er stor fortaler for, og som det også belyses af kalejdoskopet, så er flere perspektiver på samme sag ofte en stor kilde til indsigt. En måde at opnå denne form for udvikling kunne blandt andet være et samarbejde med forskergruppen TRILO, som er tilknyttet IVK. Denne gruppe arbejder med mange af de samme paradigmer, som her bringes op, som for eksempel dialektik og holisme, og gruppen har blandt andet fokus på samarbejdet mellem universitet og samfund. Derudover består gruppen af både studerende, undervisere samt junior og senior forskere (TRILO 2016). En sådan forskergruppe ville helt sikkert kunne sætte fokus på de kritikpunkter, der er at finde ved den kalejdoskopiske tilgang, og de ville være i stand til at forbedre og udbrede tilgange til andre fagområder. Input fra fagfællesskabet omkring IVK ville derfor styrke kalejdoskopet både fagligt og i praksis.

Derudover kan den kalejdoskopiske tilgang være med til at udvikle IVK som det unikke studie, det er, både nationalt og internationalt. Én af de ting, som gør IVK unikt inden for sit felt både herhjemme og ude i verden, er, at studiet, modsat de fleste andre inden for samme felt, er i stand til at bevæge sig dialektisk på spektret mellem ideografiske og nomotetiske tilgange. Ser man på litteratur og forskning inden for organisationsfeltet, er langt det meste stærkt forankret i den samfundsvidenskabelige tradition, som ofte arbejder med nomotetiske tilgange med fokus på at beskrive normative regler og strukturer på et samfundsmæssigt plan. Dette overordnede blik lærer studerende på IVK også, men derudover vil langt de fleste studerende, ifølge Smedegaard, have en tendens til at vende tilbage til kernen i de humanistiske studier – mennesket og mellemmenneskelig interaktion. På IVK kan vi altså begge dele, og vi trækker trådene fra mennesket gennem organisationen ud til vores omgivende samfund. Dette gør IVK unikt. Med sit fokus på pragmatik, dialektik, holisme og kontekst kan den kalejdoskopiske tilgang til videnskabsteori være med til at understøtte dette fokus, og det vil samtidig være med til at positionere IVK som et stærkt studie og forskningsfelt både nu og i fremtiden. For at skabe denne forankring er det vigtigt, at denne type multiparadigmatisk tilgang introduceres for de studerende allerede i deres grundlæggende undervisning i videnskabsteori. Som jeg selv oplevede det på min BA, handlede videnskabsteori om at lære om hovedparadigmer og deres historiske sammenhæng. Derefter var vi som studerende overladt til selv at finde ud af, hvad vi kunne bruge dette til. Med den kalejdoskopiske tilgang er det også nødvendigt at lære videnskabsteoriens historie og de store paradigmer, men derudover sætter denne tilgang også fokus på videnskabsteoriens praktiske betydning

for alt akademisk arbejde. Derfor ser jeg det som et vigtigt perspektiv i denne tilgang, at den også vil kunne bruges til undervisningen i videnskabsteori. Dette leder mig direkte videre til presset på især de humanistiske studier om, at de skal have værdi og lede til jobs for de færdiguddannede.

Som jeg beskrev tidligere, er IVK i dag under det samme pres som alle humanistiske uddannelser. Dette pres kommer fra politisk side og fokuserer på, at alle universitetsuddannelser bør resultere i job begrundet med en tro på, at dette kan reducere arbejdsløsheden fremover. Derudover udvikles der flere og flere samarbejder mellem universiteter og virksomheder under den devise, at forskning skal have en værdi for samfundet ud over den værdi, det har at generere ny viden. Som jeg også understregede, stiller dette samarbejde store krav til universiteternes uddannelser. I forhold til den kalejdoskopiske tilgang ser jeg en stor styrke i, at tilgangen er meget fleksibel og pragmatisk og altid tager højde for den kontekst, i hvilken undersøgelserne foregår. Dette betyder, at det for forskere og virksomheder bliver nemmere at komme frem til et undersøgelsesgrundlag, som tilgodeser begge parter. Forskere er ikke bundet til kun at benytte de teorier og metoder, som ligger inden for deres adopterede paradigme, men kan i stedet arbejde ud fra den givne kontekst og dermed benytte de metoder og teorier, som ser ud til at kunne give det bedste resultat for begge parter i samarbejdet. Derudover lægger tilgangen også op til, at det skal være muligt at arbejde dialektisk imellem både deskriptive og normative fremstillinger, således at virksomhedspartnere ikke drukner i akademisk fagsprog men i stedet får anbefalet specifikke løsninger skræddersyet til netop deres virksomhed. Her kunne man frygte, at forskere blot ville ende som en billigere form for konsulenter for virksomhederne, men i forhold til dette er det vigtigt at understrege, at alle teorier og metoder naturligvis skal forankres grundigt inden for videnskabsteori og den kalejdoskopiske tilgang. Det er ikke meningen, at tilgangen skal være carte blanche til at føje virksomhederne i alt, hvorfor fokus på kritisk selvrefleksion er absolut nødvendigt gennem hele processen, hvad den bør være uanset, hvilken tilgang man benytter sig af.

Der er altså mange udviklingspotentialer i den kalejdoskopiske tilgang, særligt fordi både dens praktiske brug og den akademiske udviklingsproces kan henvende sig til en bred del af IVK. Arbejdet med den kalejdoskopiske tilgang er ikke begrænset til enten studerende, undervisere eller forskere, men kan derimod bruges på tværs og i samarbejder på hele studiet. Samtidig kan denne tilgang også henvende sig til andre studieretninger eller fagfelter, idet den er så fleksibel, og den er derudover også brugbar efter studiet i for eksempel en konsulentbranche eller blot som rammesætning for analyse- og udviklingsarbejde i virksomheder. Så selvom tilgangen ville have godt af at blive udviklet endnu mere i dybden, så ser jeg allerede nu mange potentialer for tilgangen, ikke mindst som et middel til at stadfæste IVKs unikke position inden for både uddannelse og forskning.

Konklusion

I denne artikel har jeg taget et kritisk blik på tilgangen til videnskabsteori inden for rammerne af studiet for International Virksomhedskommunikation ved Syddansk Universitet. Med udgangspunkt i tankerne om dialektik og holisme samt Gareth Morgans tekster om videnskabsteori, metode og metaforer, Ralph Staceys kompleksitetsteori og Jacob Meys pragmatik har jeg udarbejdet et forslag til en multiparadigmatisk tilgang til videnskabsteori. Denne tilgang er udviklet specifikt med tanke på IVK, fordi studiets meget komplekse genstandsfelt kræver en tilgang med stor fleksibilitet.

Studiets multifacetterede genstandsfelt betyder, at en videnskabsteoretisk tilgang for IVK skal være i stand til at reflektere alle de fænomener og emner, som bliver behandlet på studiet, lige fra innovation til lingvistik. Som det ser ud på nuværende tidspunkt, undervises der i faget videnskabsteori på meget klassisk vis i videnskabsteoriens historie, hvor de studerende således bliver indført i de største paradigmer. Problemet opstår, efter min egen og flere medstuderendes erfaring, når man blot indføres i faget uden at lære noget om fagets praktiske brug i studierne. Derfor har det også været vigtigt for udfoldelsen af en ny tilgang til videnskabsteori, at den kan bruges i den grundlæggende undervisning i videnskabsteori.

For at afstedkomme disse krav har jeg i nærværende artikel udfoldet den multiparadigmatiske tilgang, som jeg har valgt at kalde for kalejdoskopet. Med inspiration hentet særligt fra Gareth Morgans metaforanalyse søger denne tilgang at arbejde pragmatisk og fleksibelt med videnskabsteoretiske paradigmer ved at betragte disse som metaforer, der kan sammenstilles i analyser for således at reflektere genstandsfeltets kompleksitet og derved give mere holistiske billeder af de undersøgte fænomener. Ralph Staceys kaos og kompleksitetsteori danner den ontologiske ramme for tilgangen ved at sætte fokus på en kompleks omverden styret af interpersonelle interaktioner, hvor kausalitetsforhold sjældent er lineære. Hertil føjes Jacob Meys pragmatik som et epistemologisk grundlag, som fordrer at arbejde ud fra en tilgang om bedst mulig praksis i forhold til forskningens formål.

Gennem diskussion og perspektivering illustrerer denne artikel, hvorledes den kalejdoskopiske tilgang kan bruges af de studerende som en indføring i de forskellige paradigmer, mens den tillader forskere en høj grad af fleksibilitet i deres arbejde. Det understreges også, hvorledes netop den pragmatiske fleksibilitet kan fordre samarbejdet mellem universitet og virksomheder, således at IVK kan underbygge sin positionering som et unikt og meget relevant fag både nu og i fremtiden.

Det kan konkluderes, at IVKs komplekse genstandsfelt stiller store krav til videnskabsteoretisk tilgang, hvorfor netop den multiparadigmatiske, kalejdoskopiske tilgang vil være velegnet at arbejde videre med, og at denne tilgang derudover vil kunne anvendes med fordel i både undervisning og forskning, da den fleksible, pragmatiske tilgang med fokus på holisme og dialektisk bevægelse kan bidrage med nuancerede og brugbare resultater inden for studiets genstandsfelt. Sidst men ikke mindst kan det konkluderes, at den kalejdoskopiske tilgang også kan være med til at fremme den kontinuerlige udvikling af teori og metateori på studiet for International Virksomhedsteori ved at starte den kreative tankeproces, der opstår, når teori tænkes som metaforer.

Bibliografi

Alrø, Helle et al. (2013): *Dialogisk Gruppecoaching – facilitering af ledelsesudvikling*. 1. udgave. Aalborg, Aalborg Universitetsforlag.

Andersen, Thomas Hestbæk & Flemming Smedegaard (2005): *Den 9. metafor: Organisationer som sprog*. Syddansk Universitet, Institut for sprog og kommunikation, Odense.

Bang, Jørgen Christian & Jørgen Døør (1986): ”Dialektiske modeller & modellers dialektik”. i: Bang, Jørgen Christian & Jørgen Døør (1986): *Sprogteori*. Bind 2. Odense: Odense Universitets Trykkeri/Odense Universitet. Nordisk Institut og Filosofisk Institut, p. 21-36.

Brandi, Mie og Katarina Deylami (2013): *I dialog med politiet: brugerdreven innovation: Når metode bliver til formål*. Eliteprojekt, Syddansk Universitet, Odense.

Burrell, Gibsen and Gareth Morgan (1979): *Sociological Paradigms and Organisational Analysis*. 1. udgave, London: Heinemann Educational Books

Christensen, Bjarne (2013): *Fra Viden til Værdi – When Knowledge is Value*. Speciale. Odense, Syddansk Universitet

Collin, Finn & Simo Køppe, eds. (2014): *Humanistisk Videnskabsteori*. 3. udgave. København: Lindhardt og Ringhof Forlag A/S

Fetzer, Anita & Etsuko Oishi (2011). *Context and Contexts: parts meet whole?* Amsterdam, NLD: John Benjamins Publishing Company.

Finkbeiner, Rita et al (2012). *What is a context? Linguistic approaches and challenges*. John Benjamins Publishing Company.

Flor, Jan Riis (2014). ”Positivisme” *Humanistisk Videnskabsteori*. Ed. Finn Collin & Simo Køppe (2014). 3. udgave. København. Lindhardt og Ringhof Forlag A/S. 105-51.

Hasse, Cathrine (2011): *Kulturanalyse i Organisationer*. København: Samfundslitteratur.

Holm, Andreas Beck (2011): *Videnskab i Virkeligheden – En Grundbog i Videnskabsteori*. Frederiksberg C: Samfundslitteratur.

Jacobsen, Bo & Finn Collin (2014). ”Kritisk rationalisme og paradigmer” *Humanistisk Videnskabsteori*. Ed. Finn Collin & Simo Kjøppe (2014). 3. udgave. København. Lindhart og Ringhof Forlag A/S. 155 – 86.

Jermier, John M. & Linda C. Forbes (2016): ”Metaphors, organizations and water: Generating new images for environmental sustainability.” *Human Relations Vol. 69* (4): 1001-1027. SAGE, print.

Johnson, Barry (1992): *Polarity management: Identifying and managing unsolvable problems*. 1. udgave. Amherst: HRD Press, Inc.

Kemp, Linzi J. (2016): ”’Trapped’ by metaphors for organization: Thinking and seeing women’s equality and inequality.” *Human Relations Vol. 69* (4): 975-1000. SAGE, print.

Kjørup, Søren (2008): *Menneskevidenskaberne 2: Humanistiske forskningstraditioner*. 2. udgave. Frederiksberg C: Roskilde Universitetsforlag.

KOT (2015): ”KOT Hovedtal 2015” ufm.dk. 1. udgave, opgørelse af 30. juli 2015, Uddannelses- og Forskningsministeriet 2015. Web.

McCabe, Darren (2016): ”’Curiouser and curiouser!’: Organizations as Wonderland – a metaphorical alternative to the rational model.” *Human Relations Vol. 69* (4): 945-973. SAGE, print.

Mey, Jacob L. (2001): *Pragmatics – An Introduction*. 2. udgave. Malden: Blackwell Publishers Inc

Morgan, Gareth (1983): *Beyond Method – Strategies for Social Research*. 1. udgave, 7. Oplag London: SAGE

Morgan, Gareth (1997): *Imaginization: New Mind Sets for Seeing, Organizing, and Managing*. 2. Udgave San Francisco: SAGE

Morgan, Gareth (2006): *Images of Organization*. 4. udgave. London: SAGE

Morgan, Gareth (2016): "Commentary: Beyond Morgan's eight metaphors." *Human Relations Vol. 69* (4): 1029-1042. SAGE, print.

Pedersen, David Budtz et al (red.) (2015): *Kampen om Disciplinerne – Viden og Videnskabelighed i Humanistisk Forskning*. 1. udgave. Latvia: Hans Reitzels Forlag

Pinto, Jonathan (2016): "Wow! That's so cool! The Icehotel as organizational trope." *Human Relations Vol. 69* (4): 891-914. SAGE, print.

Schoeneborn, Dennis et al. (2016) "Imagining organization through metaphor en metonymy: Unpacking the process-entity paradox." *Human Relations Vol. 69* (4): 915-944. SAGE, print.

Smedegaard, Flemming (Oktober 2012): *Morgans metafortilgang til organisationsanalyse*. 129 diaslides fra undervisning i Organisations og kulturanalyse. Odense: Syddansk Universitet – International Virksomhedskommunikation

SO-IVK (2007/2009): *Studieordning 2007, International Virksomhedskommunikation, Bacheloruddannelse med to fremmedsprog engelsk, fransk, spansk og/eller tysk*. Revideret 2009. Det humanistiske fakultet Syddansk Universitet, Odense. Forkortet SO-IVK(2007/2009)

SO-IVK (2015): *Studieordning for Bachelor I International Virksomhedskommunikation (2015)*. Det Humanistiske Fakultet, Syddansk Universitet, Odense. Forkortet SO-IVK (2015).

Stacey, Ralph D. (2011): *Strategic Management and Organisational Dynamics – The Challenge of Complexity*. 6. Udgave. Harlow: Pearson Education Limited

Steffensen, Sune Vork (2007): "Language, ecology and society: An introduction to Dialectical Linguistics." i: Bang, Jørgen Christian et al. (2007): *Language, Ecology and Society – A Dialectical Approach*. London – New York: Continuum, p. 3-31. Syddansk Universitet – International Virksomhedskommunikation.

TRILO (2016): "TRILO – Team for Research i Innovation, Ledelse og Organisation". SDU.dk. Sidst opdateret 11.02.2016, læst 25.05.2016. Web.

van Dijk, Teun A. (2008): *Discourse and Context – A Sociocognitive Approach*. Cambridge: Cambridge University Press.

van Dijk, Teun A. (2009): *Society and Discourse: How Social Contexts Influence Text and Talk*. Cambridge: Cambridge University Press. Digital.

Voldgaard, Vivian (2015) "Dimensioneringen koster dyrt for universiteterne." *Magisterbladet.dk*. Publiceret 16.01.2015, læst 11.05.2016. Web.

Örtenblad, Anders et al. (2016): "Beyond Morgan's eight metaphors: Adding to and developing organization theory." *Human Relations Vol. 69* (4): 875-889. SAGE, print.